

Toespraak bij de 4 mei herdenking

Door de Voorzitter van de Tweede Kamer, Vera Bergkamp

4 mei 2021

Welkom bij een bijzonder moment in het parlementaire jaar.

Elke 4 mei herdenken wij hier in de Kamer, de gevallen in de Tweede Wereldoorlog.

Militairen in Nederland en toenmalig Nederlands-Indië. En verzetshelden.

Met naam, geboorte- en sterfdatum én beroep staan ze vereeuwigd in de Erelijst.

Al tijdens de oorlog ontstond de wens voor dit geschreven monument.

Koningin Wilhelmina zei erover, via Radio Oranje:

'In diep ontzag en bewondering gaat ons aller dank en hulde uit naar deze groote **zonen** van ons volk'.

Dat zij alleen over de zonen en over 'ons volk' sprak, komt door de tijdgeest.

In werkelijkheid maakt de Erelijst geen onderscheid in sekse of in landsgrenzen.

Ook de heldhaftige dochters staan erin.

En de dappere zonen uit Suriname en de Antillen.

Van Hanny Schaft tot Anton de Kom.
Van Geertje Pel-Groot tot Boy Ecury.
Ook andere scheidslijnen zijn weggevallen.
In de lijst staan bakkers en bankiers, artsen en
ambtenaren, studenten en stukadoors.
Het konden communisten zijn of liberalen, gereformeerden
of katholieken, homo's of hetero's.
Wat hen verbond, was het besluit om 'nee' te zeggen tegen
discriminatie en uitsluiting.
En het lef om daarnaar te handelen.

Dat brengt mij bij een persoonlijk verhaal; het verhaal van
Eef Polak.
Ook in haar leven bestaan aanvankelijk geen scheidslijnen.
Haar ouders zijn joods én socialist.
In Eindhoven, waar ze wonen, zijn ze geïntegreerd in de
katholieke gemeenschap.
Ze vieren alleen hun eigen feestdagen.
Eef staat er niet bij stil dat ze joods is.
Totdat de oorlog uitbreekt.
En de anti-joodse maatregelen haar er, op een pijnlijke
manier van bewust maken, dat ze 'anders' is.
Twee momenten markeren dat in het bijzonder:
Als ze van de openbare school af moet,

en naar een school gaat met alleen joodse kinderen.
En als zij, in haar eentje, de sterren op moet halen.
Omdat haar ouders dat niet op kunnen brengen.

Haar vader is zich bewust van het gevaar.

Hij regelt onderduikadressen voor zijn gezin en voor een groot deel van de familie.

Zijn contactpersoon is een protestantse communist.

De adressen zijn bij katholieken in Limburg.

De eerste plek waar Eef Polak met haar zusje wordt ondergebracht is een klooster in Weert.

Daarna volgen andere onderduikadressen.

Eef heeft het er overwegend goed.

Maar onderhuids is er de angst en het ongemak.

Altijd beleefd moeten zijn tegenover vreemden die voor je zorgen.

Gescheiden leven van je ouders.

Je eigen naam nooit mogen noemen.

Het hele gezin Polak overleeft de oorlog.

Het gewone leven wordt weer opgepakt.

Maar de ongewone ervaringen van een oorlogskind zullen Eef nooit meer loslaten.

Later vertelt ze erover op scholen.

Het boek waar ze aan begint, kan ze niet afmaken.
Dat komt te dichtbij.

Haar dochter Daniëlle doet dat nu voor haar.
Nadat Eef enkele jaren geleden overleed.
Daniëlle checkt alles en trekt sporen na.
Wat indruk op haar maakt is het lezen van de
verordeningen, die joden langzaam het touw om de nek
legden.

Stap voor stap voor stap.
Geen parken en zwembaden meer mogen bezoeken.
Niet meer mogen reizen.

Je beroep niet meer mogen uitoefenen.
Je huis gedwongen verlaten om je te melden in
Westerbork.

Het stond gewoon in de krant.
Apart zetten, stigmatiseren, uitsluiten.
Eindigend met vervolging en vernietiging.

Van joden, maar ook van sinti en roma.
Van gehandicapten, Jehova getuigen.
Van andersdenkenden.
Van anders geaarden.
Eef Polak vertelde haar dochter niet alleen over haar
ervaringen.

Ze gaf ook wijze lessen mee.

'Kom altijd voor jezelf op'.

En 'blijf altijd zélf nadenken'.

Daniëlle is dan ook wars van hokjesdenken.

Ze vindt het mooi als mensen anders durven te zijn.

Gevoel voor rechtvaardigheid en gelijkwaardigheid zit in haar DNA.

Dat bindt ons.

Daniëlle is al meer dan 25 jaar mijn beste vriendin.

De impact van deze oorlog reikt verder dan de eerste generatie.

Niet alleen in het persoonlijke geval van Eef Polak.

Ook voor Nederland als geheel.

Daarom noemde ik deze 4 mei viering een bijzonder moment in het parlementaire jaar.

Omdat het je elk jaar weer, nog steeds, laat nadenken.

Wat kunnen we er, hier in het hart van onze democratie, van leren voor de toekomst?

Over de mensen in deze Erelijst, wordt vaak gezegd, dat 'zij vielen voor ónze vrijheid'.

Meestal denken we dan aan de vrijheid, om te doen wat we willen.

Te zeggen wat we willen,
Te houden van wie we willen,
Te geloven wat we willen,
Te vinden wat we willen.
Zonder dat iemand die vrijheid in de weg staat.
En zolang we daarbij niemand schaden.

Minder vaak gaat het over de vrijheid, die daar
onlosmakelijk mee verbonden is.
De vrijheid om besluiten te nemen.
De vrijheid om keuzes te maken.
De vrijheid om verantwoordelijkheid te dragen.
De vrijheid om tegen de stroom in op te komen voor een
ander.
Zij die vielen voor onze vrijheid, houden ons daarin een
spiegel voor.

Hier, in de Tweede Kamer, hebben we het voorrecht dat
we álle Nederlanders, hoe verschillend ook, in zijn geheel
en in alle vrijheid mogen vertegenwoordigen.
We controleren de macht.
En hebben totaal uiteenlopende opvattingen over hoe we
dit land beter en mooier kunnen maken.
Soms botsen we, om de verschillen zichtbaar te maken.

Maar uiteindelijk moeten we er samen uitkomen.
Over scheidslijnen heen.

Het debat vraagt daarom ook om waardigheid.

Om respect voor elkaars meningen.

Voor het standpunt van de minderheid.

Uitgaande van het principe dat iedereen voor de wet gelijk
moet worden behandeld.

Niemand uitgezonderd.

Dat bindt ons.

De mannen en vrouwen van de Erelijst.

Zonen en dochters van het volk.

En daarbuiten.

Zij vormen ons geweten.

Door in hun geest te handelen, eren we ze misschien wel
het meest.